

РОЗДІЛ 1. ІННОВАЦІЙНА СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ПЕДАГОГІЧНИМ ПРОЦЕСОМ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

УДК 37.064.2:[373.5:57]

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЛІЦЕЇСТА В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ

Букун Ольга

У статті розкривається проблема ефективності та доцільності впровадження педагогіки партнерства в освітній процес як засобу самореалізації ліцеїста в умовах інноваційного закладу освіти. Автором пропонуються форми партнерської взаємодії між суб'єктами навчання: вчителями, учнями та батьками.

Ключові слова: *компетентність, педагогіка партнерства, освітній процес, співпраця, самореалізація, ліцеїст.*

Постановка проблеми. Будь-яка система освіти чи виховання, а отже й педагогіка, мусять мати чітко виражену мету, що віддзеркалює потреби суспільства, а саме – соціальне замовлення. Згідно з положеннями концепції Нової української школи в освітньому процесі сучасна школа має виховувати новатора та громадянина, який уміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини.

Замість запам'ятовування фактів та визначень понять, учні мають навчитися набувати компетенції щодо сформованості певного рівня ключових компетентностей.

Тобто, це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначають

здатність особистості до успішної соціалізації, здійснення у майбутньому професійної або продовження подальшої навчальної діяльності. Тобто, утворюється певне ядро знань, на яке будуть накладатись уміння користуватися цим знанням, цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи в професійному та приватному житті. Співпраця між усіма учасниками освітнього процесу – учителів, учнів та батьків – наріжний камінь, який допоможе досягти цієї мети [4].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що окреслюється системою методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу щодо розвитку особистості. Такого визначення у своїх дослідженнях дотримувалися Ш. Амонашвілі, І. Волков, І. Іванов, В. Караковський, С. Лисенкова, А. Макаренко, В. Сухомлинський, В. Шаталов та ін. Ідея свободи у навчанні та вихованні також пов'язана з такими іменами як С. Френе, Ж. Декролі, А. Фер'єр, Д. Дьюї. Відповідно до педагогіки партнерства учень – добровільний і зацікавлений соратник, одноступінь, рівноправний учасник освітнього процесу, турботливий і відповідальний за результати [2, с. 1].

Мета статті – визначити шляхи впровадження педагогіки партнерства в освітній процес для створення в навчальному закладі простору самореалізації та професійного самовизначення учнів.

Виклад основного матеріалу. Реформування педагогіки загальної середньої освіти передбачає перехід до педагогіки партнерства між учнем, учителем і батьками. Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули «Нової української школи».

За концепцією педагогіки партнерства учні, батьки та вчителі об'єднані спільною метою і прагненнями, вони є добровільними та зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат [4]. Учитель має бути добрим другом, а родина залучається до побудови освітньої траєкторії дитини.

Учителю надається більше свободи, але й очікується більше відповідальності та самостійності. Термін «партнерство» переважно визначається як:

- система взаємовідносин, що відбуваються в процесі певної спільної діяльності;
- спосіб взаємодії і стосунків, організованих на принципах рівності, добровільності, рівнозначності та доповнюваності всіх її учасників;
- організаційна форма спільної діяльності, що передбачає об'єднання осіб на відповідних умовах розподілу праці та активної участі в її реалізації;
- спосіб взаємовідносин, за яких зберігаються права кожної із сторін, чітко узгоджені і злагоджені дії учасників спільної справи, що ґрунтуються на засадах взаємовигоди та рівноправності.

Принципи педагогіки партнерства:

- повага до особистості;
- доброзичливість і позитивне ставлення;
- довіра у відносинах, стосунках;
- діалог – взаємодія – взаємоповага;
- розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Зазначимо, що у людині закладено потребу до самостійної активної діяльності, активного впливу на зовнішнє середовище. Це було передумовою її виживання в процесі еволюції.

Визнання цього факту лежить в основі двох широко відомих положень філософії:

- а) людина сама себе створює в процесі праці та через працю;
- б) взаємодіючи з навколишнім середовищем, людина перетворює його і одночасно з тим змінює себе саму.

Навчання в школі є організованим продовженням взаємодії людини з навколишнім середовищем, яке репрезентоване тут навчальними предметами [1, с. 34].

Метою профільного навчання є виховання особистості, здатної до самореалізації, професійного зростання й мобільності в умовах реформування сучасного суспільства.

Впровадження педагогіки партнерства сприяє формуванню потенційно-сприятливих умов для успішного розв'язання проблем професійної орієнтації та створення в навчальному закладі простору професійного самовизначення, який надає можливість удосконалити систему профорієнтаційної допомоги, а ліцеїстам – можливість реалізувати свої потенційні можливості.

Партнерство між учителем та учнем у профільному освітньому просторі може реалізовуватись у різноманітних формах навчання, а саме: колективно – групова робота, колективна творча робота, робота в мікрогрупах, робота в змінних групах, ігрова діяльність, індивідуальна робота тощо.

Основним із основних методів співробітництва є навчальний діалог. Без діалогічності не вийде взаємодії, оскільки будь-яка спільна діяльність потребує вміння домовлятися, вступати в діалог.

Саме наявність та якість діалогу свідчать про ступінь реалізації суб'єкт-суб'єктного підходу. Дуже важливо, щоб, переступаючи поріг класу, кожен учень не втратив головне для життя – право на вільну активну діяльність, на ініціативу, право на вибір. Тому вчитель у співпраці з учнями повинен виступати в ролі коуча, фасилітатора, тьютора, модератора в індивідуальній освітній траєкторії дитини. Для самореалізації ліцеїстів у профільній освіті робота вчителя має бути спрямована на те, щоб кожен учень міг:

- розвинути здібності критичного мислення й незалежного висловлювання;
- поповнити знання у сферах, які цікаві учневі й розкривають перед ним нові горизонти пізнання;

- розвивати спроможність приймати самостійні рішення;
- оволодівати необхідними навичками з базових та профільних предметів;
- навчити радити навчанню й поважати освіту;
- розвинути свій емоційний інтелект;
- отримати необхідну індивідуальну педагогічну підтримку;
- розвинути самосвідомість кожного учня як самостійної особистості і як члена колективу;
- зберегти і зміцнити моральне, фізичне і психічне здоров'я вихованців;
- сприяти взаємоузгодженню зовнішніх потреб та внутрішніх мотивів до саморозвитку та самореалізації всіх учасників навчально-виховного процесу.

Робота з ліцеїстами повинна будуватися на використанні нових підходів, що переносять акцент не на накопичення знань, а на формування технологій розумової праці учнів. Співпраця учителя й учнів, партнерство на уроці, спільний процес пізнання і відкриттів, постійне створення ситуації успіху – ось складові самореалізації учня в освітньому середовищі.

Треба прагнути, щоб дитина чи підліток не тільки володіли сумою знань зі шкільних предметів, але й усім досвідом демократичних відносин у суспільстві, навичками управління собою, своїм життям у колективі, вміння брати відповідальність за свою діяльність. Для цього вектор діяльності потрібно переорієнтувати на виховання готовності кожного учня до вирішення власних завдань щодо визначення свого місця в житті, успішного розвитку й реалізації своїх нахилів та інтересів. Самостійна творча діяльність кожного учня на уроці є основною запорукою формування людини – суб'єкта демократичних стосунків, до яких прагне наше суспільство. Таке навчання є переважно розвиваючим, і головним «продуктом» його є не якнайширша інформованість, не глибокі знання, а здатність людини до ініціативи – інтелектуальної й соціальної, її розвинутість [1, с. 35]. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога й дитини, який не відкидає різниці в їхньому

життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення, інтеграцію батьків в освітній процес шляхом створення необхідних і достатніх умов для залучення сім'ї щодо супроводу дитини у навчально-виховному процесі.

Встановлення партнерських відносин між батьками та педагогами сприяє створенню сприятливих умов щодо супроводу дитини в освітньому процесі з боку сім'ї, її самореалізації в профільній освіті.

Завданнями партнерства при цьому можуть бути:

- визначення ціннісних орієнтирів спільної діяльності та шляхів їх досягнення;
- залучення батьків до організації навчально-виховного процесу та управління життєдіяльністю школи;
- науково-методичний та інформаційний супровід психолого-педагогічного навчання батьків з метою підвищення їхньої компетентності;
- проведення діагностичних досліджень з метою визначення освітніх запитів й задоволення освітніх потреб батьків та ліцеїстів.

Основні вимоги та правила організації партнерства школи і сім'ї:

- соціально-педагогічне партнерство педагогів і батьків, які об'єднали свої зусилля для досягнення спільної мети – формування морально-духовної, життєво компетентної особистості, яка успішно самореалізується в соціумі;
- єдність дій педагогів і батьків як основних суб'єктів навчально-виховного процесу;
- зміцнення й розвиток контактів між педагогами й батьками щодо вивчення психології дитини та її поведінки;
- постійний діалог як форма стосунків між педагогами й батьками, основою якої є свідоме прийняття шкільних вимог і правил батьками, а також поважне ставлення педагогів до думок і пропозицій батьків;
- гуманізація міжособистісних стосунків, попередження конфліктних ситуацій та оптимізація взаємин між основними суб'єктами навчально-виховного

процесу – педагогами й батьками, в основі яких – толерантність, розуміння, співучасть, відкритість, добровільність, здатність до взаємодії;

– постійне, різнобічне і глибоке вивчення сім'ї;

– системна організація навчання батьків, підвищення рівня їхніх психолого-педагогічних знань і компетентності, урізноманітнення форм і методів їхнього просвітництва.

Таким чином, співпраця між усіма учасниками освітнього процесу – учителів, учнів та батьків – обов'язкова умова самореалізації кожного ліцеїста в профільному освітньому просторі.

Висновки. Впроваджуючи принципи педагогіки партнерства у свою практичну діяльність, кожен педагог повинен пам'ятати, що шкільне освітнє середовище – це простір дитинства, який будується на засадах рівності, співрозвитку, прийняття. Переосмислення ролі вчителя вимагає від нього оновлення професійного мислення та відповідного цілеспрямованого руху, а саме: постійного самоаналізу особистої педагогічної діяльності; орієнтацію на самоосвіту і саморозвиток; відстеження результативності своєї роботи через систему моніторингу та самомоніторингу власних досягнень.

Список використаних джерел

1. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / О. Вишневський – Дрогобич : Коло, 2006. – 326 с.

2. Кравчинська Т.С. Педагогіка партнерства – основні ідеї, принципи та сутність / Т.С. Кравчинська. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : http://lib.iitta.gov.ua/707221/1/Кравчинська_тези.pdf.

3. Левківський М.В. Історія педагогіки: [навч.-метод. посібник] / М.В. Левківський. – К. : Центр учбової літератури, 2016. – 190 с.

4. Нова українська школа. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.

5. Формування та цілеспрямований розвиток обдарованої особистості: аспекти професійного самовизначення. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <http://eprints.zu.edu.ua/25251/1/31.pdf>.

Букун Ольга. ПЕДАГОГИКА ПАРТНЕРСТВА КАК СРЕДСТВО САМОРЕАЛИЗАЦИИ ЛИЦЕИСТА В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ

В статье раскрываются вопросы эффективности и целесообразности внедрения педагогики партнёрства в образовательный процесс как условия для самореализации лицеиста. Автором раскрываются формы партнёрского взаимодействия между субъектами обучения: учителями, учениками и родителями.

Ключевые слова: компетентность, педагогика партнёрства, образовательный процесс, сотрудничество, самореализация, лицеист.

Bukun Olga. PEDAGOGY OF PARTNERSHIP AS A MEANS OF SELF-REALIZATION PEDAGOGY OF PARTNERSHIP AS A MEANS OF SELF-REALIZATION OF A PERSON IN THE CONDITIONS OF AN INNOVATION EDUCATIONAL SCHOOL

The article reveals the question of the effectiveness and feasibility of introducing the pedagogy of partnership in the educational process as the self-realization of the student. The author reveals the forms of partnership interaction between the subjects of education: teachers, students and parents.

Key words: competence, partnership pedagogy, educational process, cooperation, self-realization, Lyceum student.